

**Порядок
надання послуг з профілактики ВІЛ
серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ**

I. Загальні положення

1. Цим Порядком визначається єдиний науково обґрунтований галузевий стандарт надання окремих послуг у сфері громадського здоров'я, конкретизується зміст і завдання, встановлюються вимоги щодо організації та забезпечення надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ (далі – профілактика ВІЛ).

2. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

аутріч – активні дії надавача послуг з встановлення та підтримання контакту з отримувачем послуг з метою залучення його до отримання послуг шляхом відвідування місць перебування та/або проживання в умовах, звичних для таких груп, а також щодо надання окремих послуг дистанційно з використанням сучасних інформаційних технологій з дотриманням вимог положень постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2023 року № 757 «Деякі питання доступності інформаційно-комунікаційних систем та документів в електронній формі»;

аутріч-маршрут – відповідно затверджений надавачем послуг маршрут надання послуг з профілактики ВІЛ, що передбачає переміщення територією міста з короткими (визначеними в часі) зупинками для зустрічей з невеликими групами отримувачів послуг в місцях їх перебування;

вуличний пункт наданих послуг (далі – ПНП) – визначене надавачем послуг місце надання послуг поза межами будь-яких установ і приміщень в місцях перебування отримувачів послуг з метою забезпечення їх безперешкодного доступу;

деякі ключові групи щодо інфікування ВІЛ – чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками (далі – ЧСЧ), люди, які надають сексуальні послуги (далі – СП), люди, які вживають наркотики ін'єкційно (далі – ЛВНІ), у тому числі ті, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України;

мобільний ПНП – місце надання послуг на базі транспортного засобу з метою доступу до важкодоступних представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ на віддалених територіях;

надавачі послуг – заклади охорони здоров'я або фізичні особи-підприємці, які отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики (далі – ЗОЗ/ФОП) та надають на її основі послуги з медичного обслуговування населення, а також громадські об'єднання, благодійні та релігійні організації, що більше двох років працюють у сфері протидії поширенню хвороб, зумовлених ВІЛ, та наданні послуг, спрямованих на забезпечення лікування та профілактику ВІЛ-інфекції, догляду, підтримки та соціального захисту ключових груп щодо інфікування ВІЛ та людей, які живуть з ВІЛ;

обмін та/або видача шприців – забезпечення ЛВНІ, у тому числі тих, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України, стерильним ін'єкційним обладнанням взамін використаних шприців та голок, або без обміну;

отримувачі послуг – представники деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ (ЛВНІ та ЧСЧ з 14 років, СП – з 18 років);

профілактика ВІЛ – комплекс заходів у сфері громадського здоров'я, спрямований на стримування поширення гемотрансмісивних інфекцій, в тому числі ВІЛ, серед деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ;

стаціонарний ПНП – місце надання послуг на базі приміщень надавачів послуг.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених в Законах України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», «Про систему громадського здоров'я» та інших нормативно-правових актах у сфері протидії ВІЛ.

3. Головними завданнями надавача послуг є:

задоволення потреб населення у послугах з профілактики ВІЛ;

формування в отримувача послуг стійких поведінкових змін щодо зниження ризикованої поведінки, спрямованих на зменшення шкоди для здоров'я, попередження інфікування гемотрансмісивними інфекціями, в тому числі ВІЛ, покращення його стану та якості життя;

налагодження співпраці із закладами/установами/організаціями з метою залучення необхідних фахівців відповідно до потреб отримувача послуг;

постійний та періодичний моніторинг поточних результатів, виявлення труднощів, визначення проблем, вжиття заходів щодо їх усунення;

забезпечення ефективності послуг відповідно до показників, визначених цим Порядком.

4. Організація та надання послуг з профілактики ВІЛ базується на принципах:

зменшення шкоди – принцип організації заходів та програм у сфері громадського здоров'я, спрямований на збереження здоров'я, націлений на

зменшення шкідливих наслідків ризикованої поведінки, в тому числі ін'єкційної та сексуальної, та стимулювання поведінкових змін на засадах повної недискримінації та всебічного доступу до послуг, а також неприпустимості переслідування за ознакою належності до деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ;

«рівний – рівному» – надання послуг особою, що має безпосередній особистий досвід подолання складних життєвих обставин, пов'язаних з належністю до деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ, та/або перебуває/перебувала у тому самому становищі, що й отримувач послуг;

адресності та орієнтованості на людину – надання послуг з профілактики ВІЛ у спосіб, що враховує індивідуальні потреби отримувачів послуг;

добровільності – можливість вибору отримання чи відмови від надання послуг;

недискримінації – неприпустимість обмеження надання послуг отримувачам послуг за ознаками статі, гендерної ідентичності, раси, національності, сексуальної орієнтації, місця проживання, майнового стану, соціального статусу, стану здоров'я, політичних, релігійних чи інших переконань, за мовними або іншими ознаками;

конфіденційності – забезпечення нерозголошення персональних даних отримувача послуг щодо стану його здоров'я, фактів звернення та/або отримання послуг, особистих сімейних та інтимних відомостей, отриманих під час надання послуг, за виключенням випадків, передбачених законодавством;

доказовості – ґрунтування послуг та підходів з їх надання на наявних наукових даних та засадах доказової медицини.

II. Структура послуг з профілактики ВІЛ

1. Структура послуг з профілактики ВІЛ включає:
надання цільових інформаційних, консультативних, освітніх та комунікаційних послуг;

розповсюдження презервативів та лубрикантів;

обмін та/або видачу шприців;

самотестування на ВІЛ з супроводом (далі – СТ-ВІЛ);

скринінг на туберкульоз (далі – ТБ);

скринінг депресивних та тривожних розладів.

2. Надання цільових інформаційних, консультативних, освітніх та комунікаційних послуг здійснюється з метою забезпечення отримувачів послуг необхідною інформацією, забезпечення доступу до знань, пов'язаних з ефективною профілактикою серед деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ та зменшення шкоди шляхом консультування та розповсюдження інформаційно-освітніх матеріалів.

Послуга включає:

консультування з проведенням оцінки поведінкових ризиків, пов'язаних з веденням ризикованих сексуальних та ін'єкційних практик;

консультування щодо безпечної ін'єкційної і статевої поведінки та способів попередження передачі ВІЛ, інфекцій, що передаються статевим шляхом (далі – ПСШ), та вірусних гепатитів;

консультування щодо заходів зі зменшення шкоди, пов'язаної з вживанням психоактивних речовин (далі – ПАР);

консультування з питань замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ) з подальшою переадресацією до спеціалізованих закладів медичної допомоги, що працюють з програмами ЗПТ;

консультування з профілактики передозувань ПАР та надання невідкладної допомоги;

консультування з питань репродуктивного та сексуального здоров'я;

консультування з питань попередження гендерного насильства;

мотиваційне консультування щодо проходження тестування на ВІЛ;

консультування щодо переваг раннього початку лікування та перебування під медичним наглядом в разі інфікування ВІЛ;

інформування про доступні послуги неурядових організацій, в тому числі тих, що здійснюють догляд і підтримку людей, які живуть з ВІЛ, державних та комунальних установ та перенаправлення до них за потреби послуг;

видача безкоштовних інформаційних та довідкових матеріалів;

інформування щодо права на безоплатну правничу допомогу і порядку її надання відповідно до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»;

інформування щодо права на отримання необхідних медичних послуг, медичних виробів та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на реалізацію програми медичних гарантій, у надавачів медичних послуг;

консультування з питань доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ з подальшим скеруванням (за потреби) до ЗОЗ/ФОП з метою призначення медикаментозної профілактики.

3. Розповсюдження презервативів та лубрикантів здійснюється з метою формування в отримувача послуг безпечної сексуальної поведінки та стримування поширення ВІЛ статевим шляхом, в тому числі за принципом «рівний – рівному».

Послуга включає:

видачу презервативів, лубрикантів відповідно до потреб та розрахункових кількостей товарів, що надаються в рамках послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ (далі – розрахункові кількості), визначених у додатку 2 до цього Порядку;

консультування щодо належного використання презервативів та зменшення ризиків передачі ВІЛ, вірусних гепатитів та ПСШ.

4. Обмін та/або видача шприців здійснюються з метою надання можливості реалізації отримувачами послуг безпечних ін'єкційних практик та стримування поширення ВІЛ парентеральним шляхом, в тому числі за принципом «рівний – рівному».

До отримання послуги залучаються ЛВНІ.

Послуга включає:

обмін або видачу шприців та голок, видачу спиртових серветок відповідно до потреб та розрахункових кількостей;

організацію процесу збору використаних шприців/голок для їх подальшої утилізації та/або транспортування до місць тимчасового зберігання чи утилізації;

консультування щодо правильного використання ін'єкційного інструментарію, зменшення ризиків передачі ВІЛ та вирішення супутніх медичних проблем, пов'язаних з ін'єкційним вживанням.

5. Самотестування на ВІЛ з супроводом надається з метою виявлення факторів ризикованої поведінки, мотивування до проходження тестування на наявність антитіл до ВІЛ, відповідно до алгоритму викладеного в додатку 3 до цього Порядку, сприяння взяттю під медичний нагляд та формування прихильності до медичних послуг.

Послуга включає:

дотестове інформування та післятестове консультування;

детальну демонстрацію та/або інструктаж проведення процедури, при якій спеціально навчені надавачі послуг наочно демонструють процедуру проведення самотестування особам, які проходять тестування на ВІЛ;

інтерпретацію результату тесту;

порядок дій у випадку отримання позитивного або негативного результату тесту.

6. Скринінг на ТБ надається шляхом опитування з метою виявлення симптомів ТБ, мотивування до своєчасної діагностики ТБ, попередження інфікування найближчого оточення, сприяння постановці на облік.

Послуга включає:

первинне скринінгове анкетування на туберкульоз з використанням опитувальника відповідно до додатку 4 до цього Порядку;

мотиваційне консультування осіб з вираженими симптомами ТБ з метою залучення до медичних послуг;

скерування осіб з позитивним скринінгом на ТБ до ЗОЗ/ФОП;

надання консультації щодо профілактики ТБ.

7. Скринінг депресивних та тривожних розладів з подальшим скеруванням до спеціалізованих програм допомоги з психічного здоров'я надається шляхом опитування з метою попередження негативного впливу психоемоційного стану представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ на прихильність до послуг з профілактики ВІЛ та турботу про власне здоров'я.

Для визначення тривожності використовується опитувальник на тривожність (GAD-7) відповідно до додатку 5 до цього Порядку.

Для скринінгу депресії використовується опитувальник здоров'я клієнта PHQ-2 (Patient Health Questionnaire). При позитивній відповіді хоча б на одне запитання PHQ-2 проводять подальше опитування з використанням опитувальника PHQ-9 відповідно до додатку 6 до цього Порядку.

У разі підтверджуючої суми балів отримувачі послуг скеровуються до ЗОЗ/ФОП для встановлення діагнозу та надання необхідної психологічної або медичної допомоги.

8. Послуги з профілактики ВІЛ серед деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ, які не визначені цим Порядком, спрямовані на профілактику ВІЛ, можуть бути забезпечені за рахунок інших джерел – коштів місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги та включати (але не обмежуватися):

скринінг депресивних та тривожних розладів з подальшою переадресацією до спеціалізованих програм допомоги;

скерування отримувача послуг з реактивним результатом тестування на ВІЛ до ЗОЗ/ФОП для встановлення діагнозу, постановки під медичний нагляд та призначення АРТ;

тестування на вірусний гепатит В, С з використанням швидких (експрес) тестів;

тестування на сифіліс за допомогою швидких (експрес) тестів та супровід та/або переадресація для подальшого отримання лікування;

видача швидких тестів для самостійного тестування на ВІЛ статевих партнерів представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ;

видача налоксону для людей, які вживають наркотики ін'єкційно.

III. Правила надання послуг з профілактики ВІЛ

1. Місця, тривалість та періодичність надання послуг з профілактики ВІЛ визначаються відповідно до додатку 7 до цього Порядку.

2. Під час надання послуг заповнюється картка отримувача послуг з профілактики ВІЛ, згідно з додатком 8 до цього Порядку. Інформація щодо надання послуг вноситься до відомості щоденного обліку надання послуг з профілактики ВІЛ, наведеної у додатку 9 до цього Порядку та інших форм первинної та облікової медичної документації відповідно до змісту послуг.

Картки нових отримувачів послуг з профілактики ВІЛ підшиваються в окрему папку та скріплюються помісячно з першою сторінкою, що містить інформацію про сумарну кількість нових отримувачів послуг з розбивкою відповідно до деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ.

Збір та обробка персональних даних здійснюються відповідно до вимог чинного законодавства про захист персональних даних.

З метою реєстрації отримувачів та обліку послуг використовуються електронні системи, що базуються на унікальних генерованих кодах для забезпечення належних умов конфіденційності.

3. Консультування отримувачів послуг, визначене цим Порядком, може бути як груповим, так й індивідуальним та надаватися в місцях надання послуг або в умовах аутріч-маршрутів. Теми консультацій обираються відповідно до потреб отримувачів послуг та завдань надавачів послуг.

4. Для підтримання сталого розвитку спільнот з числа отримувачів послуг з профілактики ВІЛ та забезпечення прихильності рекомендується систематичне проведення інформаційно-освітніх занять, спрямованих на загальне підвищення ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ.

5. Місця надання послуг, в тому числі вуличні, стаціонарні та мобільні ПНП, мають знаходитися за місцем проживання або у місцях найбільшої концентрації отримувачів послуг. Стаціонарні ПНП обладнуються відповідно до переліку послуг, що надаються, та повинні мати окрему зону для:

обміну й видачі шприців з боксами або ємностями для збору використаних шприців з дотриманням санітарних норм;

зберігання інформаційних матеріалів і товарів, що надаються отримувачам послуг відповідно до цього Порядку, з можливістю забезпечення умов зберігання, визначених виробником;

проведення консультацій з можливістю забезпечення належної конфіденційності та/або анонімності отримувача послуг.

6. Товари, що використовуються для надання послуг з профілактики ВІЛ, зокрема в рамках обміну, видачі шприців та розповсюдження презервативів, мають зберігатися в умовах, визначених виробником.

Утилізація голок, шприців, отриманих надавачами послуг в рамках обміну шприців, скарифikatorів, тест-систем здійснюється відповідно до Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08 червня 2015 року № 325, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 07 серпня 2015 року за № 959/27404 (із змінами).

7. Надавачі послуг з профілактики ВІЛ повинні володіти інформацією щодо інших закладів/установ/організацій, які можуть бути додатково залучені відповідно до потреб отримувача послуг та до яких здійснюється переадресація.

Надавачі послуг з профілактики ВІЛ повинні володіти інформацією щодо інших закладів/установ/організацій, які можуть бути додатково залучені відповідно до потреб отримувача послуг та до яких здійснюється переадресація з дотриманням принципів конфіденційності та добровільності.

Надавачі послуг з профілактики ВІЛ повинні інформувати отримувачів послуг щодо права на безоплатну правничу допомогу, і порядку її надання відповідно до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», керуватися алгоритмом моделі скерування до системи надання безоплатної правничої допомоги, наведеним у додатку 1 до цього Порядку, та роз'яснювати можливості отримання безоплатної правничої допомоги, зокрема шляхом:

звернення на єдиний контактний номер телефону системи надання безоплатної правничої допомоги (0 800 213 103);

пошуку необхідної інформації з правового питання на довідково-інформаційній платформі правових консультацій «WikiLegalAid»;

в інший спосіб, запропонований за посиланням: <https://legaid.gov.ua/kliyantam/yak-otrymaty-bpd/>.

При наданні послуг в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України інформація про надавачів послуг з профілактики ВІЛ і потреби в них, включається до змісту заходів з підготовки до звільнення для забезпечення безперервності їх надання.

8. За потреби отримувачі послуг скеровуються до закладів/установ/організацій з метою отримання інших послуг, не передбачених цим Порядком, для чого надається інформація про їх адресу, телефони, перелік послуг та режим роботи, а також забезпечується зворотній зв'язок щодо результатів скерування.

IV. Інформаційне забезпечення діяльності

1. Надавач послуг забезпечує відповідне інформаційне забезпечення діяльності з надання послуг, визначених цим Порядком.

2. Надання послуг має безперервний характер. Відомості про режим роботи надавача послуг та зміни до нього мають розміщуватися:

у доступних місцях в місці надання послуг;

на вебсайтах (вебсторінках) або офіційних сторінках у соціальних мережах (за наявності), що мають бути доступними для осіб з інвалідністю та відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2023 року № 757 «Деякі питання доступності інформаційно-комунікаційних систем та документів в електронній формі».

3. Надавач послуг забезпечує доступ отримувачів послуг до інформаційно-освітніх матеріалів щодо, діагностики, лікування і профілактики ВІЛ та інших супутніх тем з метою підвищення ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ.

4. Ключовими показниками ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ є:

кількість отримувачів послуг, які скористалися послугами протягом звітного періоду, з них – кількість нових отримувачів послуг, які скористалися послугами протягом того самого періоду;

кількість осіб, що отримали СТ-ВІЛ, з них кількість позитивних результатів серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ;

відсоток отримувачів послуг з позитивним результатом на ВІЛ, які були залучені під медичний нагляд;

відсоток отримувачів послуг з позитивним результатом на ВІЛ, які були залучені під медичний нагляд та розпочали лікування;

відсоток осіб, які пройшли скринінг на ТБ;

відсоток осіб, які звернулися для уточнення результату скринінгу на ТБ, з тих, хто пройшли скринінг;

середня річна кількість виданих товарів на одну особу протягом року:

ЛВНІ – шприци та голки;

ЛВНІ, СП та ЧСЧ – презервативи.

**Директор Департаменту
громадського здоров'я**

Олексій ДАНИЛЕНКО